

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЧЖОУ ЛІ

УДК 378.637.016:78.071.3

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАТОРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ СПІВАКІВ З КНР
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Міжрегіональній академії управління персоналом, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, доцент
УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ Олена Анатоліївна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
завідувач кафедри інструментального виконавства.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Інститут мистецтв Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування;

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
ПРОСІНА Ольга Володимирівна,
Інститут проблем виховання Національної
Академії педагогічних наук України,
старший науковий співробітник
лабораторії діяльності позашкільних закладів.

Захист відбудеться 10 березня 2016 року о 14.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601. м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 10 лютого 2016 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Сиротюк В.Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкі інтеграційні процеси у світовому освітньому просторі вимагають від сучасної системи вищої освіти оснастити її випускників комплексом синтезованих знань про кращі культурні традиції інших народів світу з метою їх адаптації до національної культурно-освітньої практики певної країни та використання кращого педагогічного досвіду в різних галузях сучасної освіти. Основою суспільно-історичного розвитку кожної нації є відродження та оновлення її культурно-освітнього потенціалу. Державна освітня програма КНР враховує потребу в першокласних фахівцях у галузі музичної освіти, тому значна частина китайської молоді отримує освіту в багатьох країнах Європи, у тому числі й у вищих навчальних закладах України, віддаючи перевагу найбільш затребуваним в Китаї музичним спеціальностям, таким як „Сольний спів”.

Вокальне мистецтво в Китаї має цікаві специфічні форми, відмінні від культурних традицій інших країн, саме тому для кожного викладача, який здійснює професійну підготовку студента з КНР за профілем „Сольний спів”, головним завданням стає формування інтерпретаційної компетентності, а саме збагачення їх художньо-образної сфери в процесі вивчення різних національних музичних традицій. Досвід, що об’єднує музично-педагогічні досягнення різних культур, дає високі результати, які безпосередньо синтезуються в роботі фахівців, які повертаються після завершення навчання до рідної країни.

Проблеми підготовки вокалістів на різних рівнях музичної освіти розкрито в працях українських науковців: педагогічні принципи формування виконавської майстерності вокалістів в умовах музичної освіти України (Е.Абдуллін, О.Єременко, Е.Кучменко, Г.Падалка, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.); методичні рекомендації щодо підготовки вокалістів (В.Антонюк, Н.Гребенюк, Л.Дмитрієв, Ю.Юцевич та ін.); специфіка співацької діяльності вчителя зі школярами (Л.Василенко, В.Ємельянов, О.Комісаров, К.Матвєєва, А.Менабені, Д.Огороднов та ін.) тощо.

Китайські дослідники звертались до розробки вимог вокального виконання музики (Гу Юй Мей, Ма Ге Шунь, Сюй Дин Чжун, Чжан Цзянь Го, Чжау Сон Жу, Чжоу Чжен Сун, Шен Сіан, Юй Ген Ган, Ян Хун Нянь та ін.), але їх наукові праці обмежуються методичними рекомендаціями щодо розвитку виконавської майстерності на рівні початкової музичної освіти.

Аналіз вітчизняної й зарубіжної спеціалізованої літератури й дисертаційних робіт, що висвітлюють актуальні питання підготовки вокалістів, дає підстави констатувати, що ґрунтового педагогічного дослідження, в якому було б розглянуто методику формування інтерпретаторської компетентності у студентів з КНР в системі музичної освіти України здійснено не було.

Актуальність проведення педагогічного дослідження зумовлена й виявленими *суперечностями*, зокрема між: існуючою практикою професійної підготовки майбутніх співаків в Україні та невизначеністю єдиних принципів навчання зарубіжних студентів у її межах; потребою формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР в умовах фахової підготовки та відсутністю методичних рекомендацій спрямованих на її розвиток

у музично-педагогічних закладах України; необхідністю модернізації вітчизняної музично-освітньої системи через запровадження кращого світового виконавсько-педагогічного досвіду та недостатнім його узагальненням на теоретичному й практичному рівні.

Отже, актуальність означеної проблеми, її недостатнє теоретичне і практичне висвітлення, виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **„Формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексної науково-дослідної теми „Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика: політичні, юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми” (державний реєстраційний номер 0113U007698), яку розробляють на кафедрі теорії та методики професійної освіти Міжрегіональної академії управління персоналом.

Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Міжрегіональної академії управління персоналом (протокол № 6 від 25.02.2015 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 24.03.2015 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у системі вищої педагогічної освіти України.

Відповідно до мети були поставлені такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу філософської, педагогічної та галузевої літератури виявити стан вивчення проблеми формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки та визначити дефініції поняття „інтерпретаторська компетентність».

2□Проаналізувати структурні компоненти інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України.

3. Обґрунтувати педагогічні умови формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України.

4. Визначити критерії та показники формування інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України.

5□Експериментально перевірити ефективність реалізації педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у системі вищої педагогічної освіти України.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх співаків з КНР у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Для реалізації мети, перевірки гіпотези й розв'язання поставлених завдань може бути використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: вивчення й аналіз наукових джерел вітчизняних і зарубіжних дослідників з педагогіки, філософії, теорії культури, які стосуються проблем формування інтерпретаторської компетентності співаків з КНР в умовах фахової підготовки; історико-педагогічний – для визначення передумов та тенденцій розвитку підготовки співаків у системі музичної освіти Китаю; теоретико-педагогічний – для визначення специфіки підготовки майбутніх співаків з КНР у вищих педагогічних закладах України; узагальнення методики формування інтерпретаторської компетентності співаків з КНР; *емпіричні*: діагностичні (анкетування, опитування, бесіда, інтерв'ю) з метою визначення показників, критеріїв та рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у системі вищої педагогічної освіти України; педагогічний експеримент – для визначення ефективності запропонованих педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* були визначені та проаналізовані педагогічні умови формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України; визначено теоретичні засади інтерпретаторської компетентності з позицій музичної педагогіки; розроблено та обґрунтовано структуру інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у єдності мотиваційного, технологічного та творчого компонентів, діагностичні засоби вивчення стану означеного феномену, а також критерії, показники, на основі яких визначено рівні сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР;

- *уточнено* сутність поняття „інтерпретаторська компетентність”;

- *удосконалено* процес фахової підготовки майбутніх співаків з КНР шляхом створення позитивної емоційної атмосфери проведення індивідуальних занять; систематичного збагачення індивідуального фонду педагогічних і виконавських знань; організації творчого діалогу викладача і студентів задля реалізації професійних інтересів кожного учасника навчального процесу;

- *подальшого* розвитку набули наукові уявлення про зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх співаків.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці навчально-методичного інструментарію для забезпечення реалізації педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України, зокрема: спецкурс „Основи формування інтерпретаторської компетентності”, методичні матеріали щодо організації роботи студії „Музична майстерня”. Зміст, результати, висновки та джерельна база дослідження можуть застосовуватися у вищих педагогічних навчальних різних рівнів акредитації в процесі професійної підготовки за напрямками „Музичне мистецтво”, „Музична

педагогіка”, „Музичне мистецтво та художня культура” або спеціалізацією „Сольний спів” у межах підготовки за іншими музичними напрямками.

Теоретичні положення та результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальших педагогічних досліджень; при укладанні навчальних програм і методичних рекомендацій; підготовці підручників і навчальних посібників з історії розвитку, теорії та методики професійної освіти; розробці та проведенні лекційних курсів, практичних занять і науково-методичних семінарів, для проведення майстер-класів, спрямованих на підвищення рівня виконавської та педагогічної підготовки майбутніх співаків із КНР у системі вищої педагогічної освіти України.

Результати дослідження **впроваджено** в освітньо-виховний процес Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка №3311 від 26.10.2015р.), Державного закладу „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (довідка № 3118 від 29.10.2015 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка №2704/01 від 21.10.2015 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (акт № 01/10-852 від 30.09.2015р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (акт № 661 від 21.10.2015 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методики професійної освіти Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, 2014-2015рр.).

Основні положення і результати дисертаційного дослідження представлені у виступах на наукових, науково-практичних, науково-методичних конференціях і семінарах: *міжнародних*: „Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності” (Луганськ, 2013), „Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи” (Умань, 2015); *всеукраїнських*: „Вища освіта: проблеми і шляхи забезпечення якості” (Київ, 2013); „Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти” (Умань, 2015).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено в 9 одноосібних публікаціях, зокрема: 5 наукових статей у фахових виданнях, 1 стаття у міжнародному науковому фаховому виданні, 1 стаття у науковому виданні, 2 матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (186 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 214 сторінок, основний текст – 173 сторінки. Робота містить 10 додатків на 22 сторінках, 9 таблиць, 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання роботи; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів;

представлено їх апробацію; подано відомості про публікації; наведено дані про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **„Теоретичні основи формування інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки”** зроблено історіографічний аналіз проблеми, систематизовано та адаптовано ключові поняття дослідження.

Аналіз педагогічної, галузевої та філософської літератури засвідчив, що проблеми формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки в умовах вітчизняної педагогічної освіти набули своєї актуальності й стали предметом ґрунтовних наукових досліджень в Україні лише в 90-х рр. ХХ століття.

Наукові розвідки українських педагогів (О□Маркова, С□Шип, Н□Гребенюк, О□Самойленко, Т□Тараєва, Н□Жукова, С□Лисенко, О□Зубкова та ін.) висвітлюють особливості китайської системи підготовки майбутніх співаків. Розвиток вокальної освіти в Китаї представлено в наукових статтях та дисертаційних дослідженнях китайських науковців (Ту Дуня, Чжан Сяохао, Чжан Ї, Ву Гуолінг, Джан Бібо, Хон Чен, Ма Вей, Лю Сімей, Ван Те, У Цзінін, Ван Ін та ін.). На основі аналізу наукового доробку української і китайської науково-педагогічних шкіл, які містять відомості про семантику китайської вокальної музики, особливості мовної інтонації, методик навчання, ми з'ясували що усвідомлення китайських національних культуроосвітніх домінант дає можливість викладачам фахових дисциплін скоординувати комплекс ефективних педагогічних методів та прийомів, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, формування інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з КНР в умовах вищих педагогічних навчальних закладів України.

Праці китайських та українських науковців свідчать про те, що методичні основи вокальної освіти Китаю засновані на національних та європейських традиціях. Процес підготовки майбутніх співаків з КНР в умовах вищих педагогічних навчальних закладів України розглядається нами в контексті єдності загального, особливого та одиничного. В межах загального виділяємо стремління іноземців до набуття вищої музичної освіти; в контексті особливого розуміємо специфіку вокальної освіти; в межах одиничного визначаємо індивідуальні особливості майбутнього співака та його здатність до майбутньої професії.

Основними поняттями нашого дослідження є „інтерпретація”, „компетентність”, „інтерпретаторська компетентність”. На основі аналізу наукової літератури щодо вивчення поняття „компетентність” можемо дійти висновку, що розбіжності в інтерпретації його змісту полягають у застосуванні дослідниками різних наукових підходів, а саме: загальнонаукового; соціального; педагогічного; акмеологічного; психологічного; загальнокультурного; мистецько-педагогічного. Поняття „інтерпретація” розглядається у філософській, естетичній і мистецтвознавчій літературі (Є□Гуренко, Г□Гільбурд, Н□Корихалова, А□Фарбштейн та ін.). Дослідники пов'язують його не тільки зі

встановленням об'єктивного значення трактованих предметів, а й з виявленням їх суб'єктивного, особистісного сенсу.

На підставі вивчення науково-педагогічних праць щодо визначення сутності термінів „компетентність” і „інтерпретація” та їх дефініцій, ми пропонуємо розглядати зміст поняття „інтерпретаторська компетентність” як *інтегративне утворення особистості, що передбачає теоретичну обізнаність, володіння вміннями та навичками, які опираються на систему ціннісних орієнтацій, звичок, уподобань, сформованих у процесі фахової підготовки співака під впливом певних національних, соціокультурних, ментальних чинників, і спрямовані на відтворення художньо-естетичного змісту музики шляхом творчо-виконавської реалізації особистості.*

У другому розділі „**Обґрунтування педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки**” нами проаналізовано структурні компоненти інтерпретаторської компетентності, обґрунтовано педагогічні умови та визначено критерії сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України, розроблено концептуальну модель формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР, описано методику проведення педагогічного експерименту.

На основі аналізу наявної наукової літератури виділяємо наступні компоненти інтерпретаторської компетентності: мотиваційний, технологічний, творчий. Мотиваційний компонент виявляє стимулюючий вплив на ефективне оволодіння майбутніми співаками з КНР інтерпретаторською компетентністю, є джерелом інтелектуальної активності, стимулює особистість до подальшого професійного розвитку. Технологічний компонент, який складається з професійних знань, умінь і навичок студентів, передбачає володіння високим рівнем виконавської майстерності, художнім мисленням, естетичним смаком, широким арсеналом засобів музичної виразності та виконавським досвідом, дає можливість майбутнім співакам з КНР на високому професійному рівні здійснювати музично-виконавську діяльність. Творчий компонент, будучи зовнішньою формою реалізації звукового образу шляхом інтерпретаторської компетентності майбутнього співака з КНР, сприяє розвитку інтелектуального потенціалу майбутнього фахівця вокальної справи, його слухових уявлень, художнього світосприйняття, асоціативного мислення, які складають основу його професійної майстерності. Аналіз творчого компонента в контексті структури інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР в умовах вищих педагогічних навчальних закладів України дозволив дійти висновку, що важливим чинником формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки є збалансування традиційного та інноваційного підходів у процесі навчання іноземців.

З метою забезпечення ефективної фахової підготовки майбутніх співаків з КНР виділяємо такі педагогічні умови: формування у студентів художньо-естетичного смаку на основі вивчення музичних творів різних стилів, жанрів, епох; активізація пізнавальної діяльності шляхом запровадження у процес

підготовки студента різних форм виконання вокальних творів; формування інтерпретаторської компетентності шляхом активізації асоціативного мислення студента та накопичення ним вокального репертуару; формування сценічно-образного мислення в процесі виконання вокальних творів; урахування рівня підготовки студента та його приналежності до національних традицій.

Нами було розроблено концептуальну модель формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР (рис. 1), яка включає цільовий, змістовий, організаційно-методичний, результативний блоки та педагогічні умови. У цільовому блоці сформульована мета (формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР) та завдання (забезпечення вміння самостійного здійснення художньої інтерпретації музичних творів майбутніми співаками з КНР). Змістовий блок моделі утворюють компоненти інтерпретаторської компетентності: мотиваційний, технологічний, творчий. Організаційно-методичний блок моделі складають використані методи, форми і засоби роботи, які засновані на демократичному стилі взаємодії та спрямовані на підвищення професійного рівня майбутніх фахівців вокальної справи, адже ефективність формування інтерпретаторської компетентності значною мірою залежить від спрямованості навчально-виховного процесу, методів і форм його організації. Серед них:

- методи: рефлексивні бесіди; творчі завдання: рольові та ділові ігри («Шаржи», «Про дальні країни та людей»), міні-доповідь («Мої друзі-композитори»), вправи («Якоріння», «Рефреймінг», тілесні та голосові вправи, вправи на розвиток співацького дихання), тілесно-орієнтований тренінг; групові диспути; створення власної інтерпретації вокального твору;

- форми: спецкурс «Основи формування інтерпретаторської компетентності»; студія «Музична майстерня», лекції, семінари (оргдіалог, захист педагогічної ідеї), групові диспути, самостійна робота;

- засоби: навчальні посібники, навчальні програми, технічне устаткування (комп'ютери, презентаційне оснащення), тематичний план роботи студії «Музична майстерня», тематичний план роботи спецкурсу «основи формування інтерпретаторської компетентності», план художньо-виконавського аналізу вокального твору. Результативний блок представляє результат процесу: сформованість інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР.

На нашу думку, формування інтерпретаторської компетентності майбутніх вокалістів буде більш ефективним, якщо в цей процес включити такі педагогічні умови:

- актуалізація мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх співаків з КНР до оволодіння інтерпретаторською компетентністю;

- використання стратегій інтерпретації під час роботи з вокальними творами;

- стимулювання професійної самостійності майбутніх співаків з КНР у навчальному середовищі вищого педагогічного закладу.

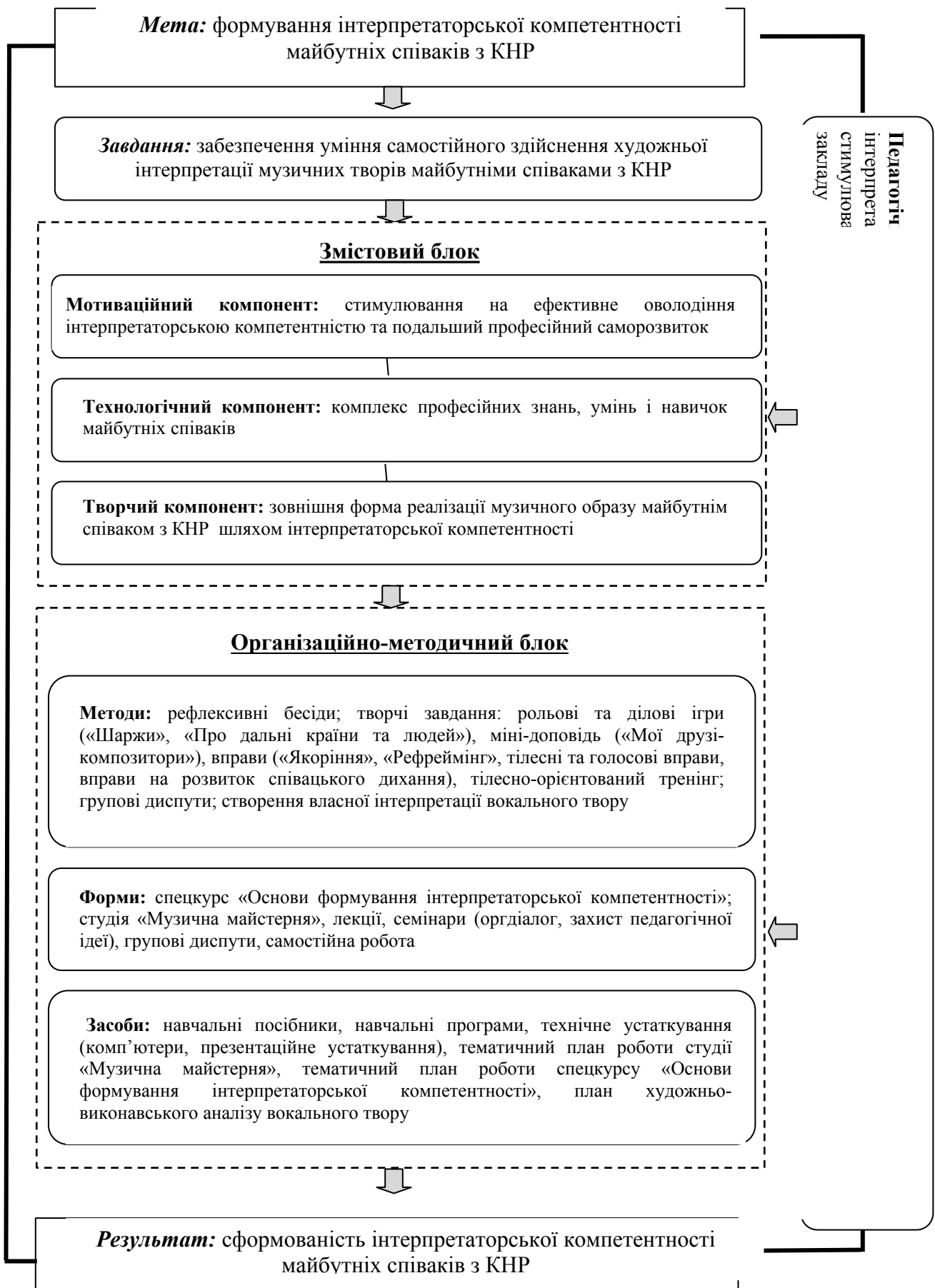

Рис.1. Модель формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР

Критеріями сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР визначено: мотиваційно-аксіологічний, який характеризується показниками (визначення конкретних цілей та стійких мотивів досягнення високих результатів у навчанні, виконавсько-педагогічній діяльності; усвідомлення виконавського ідеалу, співставлення з яким викликає прагнення до більш повного самовиявлення і саморозвитку, удосконалення професійних можливостей, оволодіння виконавською майстерністю; усвідомлення важливої ролі вокально-виконавської підготовки у досягненні професійного успіху), інформаційно-діяльнісний, який розкривається за показниками (здатність до набуття та використання інформації для розширення власного інтелектуально-творчого потенціалу; широка ерудованість у сферах культури та мистецтва; здатність до самостійного художньо-творчої мислення та його реалізації у виконавсько-практичній діяльності), творчо-практичний, який забезпечується показниками (володіння комплексом виконавських прийомів та навичок; здатність до самостійного створення інтерпретаторської моделі та її втілення у процесі виконавській діяльності та сценічній сфері; здатність відтворення художнього змісту музичних творів через їх педагогічну інтерпретацію).

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні того, що процес формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у вищих педагогічних навчальних закладах України успішно може здійснюватися за умов: підвищення якості вокальної (фахової) підготовки співаків-китайців шляхом сформованості стійких мотивів і ціннісних орієнтацій, знань, інтелектуальних здібностей, фахових умінь та творчих можливостей, комплексно представлених у вмотивованій потребі щодо досягнення емоційно-ціннісного змісту творів мистецтва; розвитку музично-естетичного тезаурусу студентів та формування культури музичного мислення у процесі фахової підготовки; творчого самовираження у вибраній царині діяльності, вдосконалення методики формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР з урахуванням їх творчого потенціалу та мотивації.

У третьому розділі **„Дослідно-експериментальна робота з формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР”** проведено діагностику рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР; формувальний експеримент (актуалізація мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх співаків з КНР до оволодіння інтерпретаторською компетентністю, використання стратегій інтерпретації під час роботи з вокальними творами, стимулювання професійної самостійності майбутніх співаків з КНР у навчальному середовищі вищого педагогічного закладу); моніторинг процесу формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР.

Дослідну роботу було здійснено в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м.Луганськ), Державному закладі „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського” (м.Одеса), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (м.Умань), Харківському національному

педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди (м.Харків), Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (м.Хмельницький). Всього в експерименті взяло участь 250 студентів III-V курсів факультетів мистецтв зі спеціальності „Музичне мистецтво”.

Дослідження здійснювалося поетапно впродовж 2012 – 2015 рр.

На першому етапі (2012 – 2013 рр.) здійснювався аналіз наявної науково-педагогічної літератури з питань формування інтерпретаторської компетентності співаків. Проводився констатувальний експеримент.

На другому етапі (2013 – 2014 рр.) розроблялись та теоретично обґрунтовувались педагогічні умови формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України; було створено навчально-методичне забезпечення формувального експерименту.

На третьому етапі (2014 – 2015 рр.) проводився формувальний експеримент. Здійснювався аналіз одержаних експериментальних даних; формулювалися загальні висновки; оформлювалися рукописи дисертації та автореферату.

Завдання, які було поставлено в дослідно-експериментальній частині роботи вимагали проведення констатувального та формувального експериментів, визначення рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності; представлення результатів констатувального та формувального етапів дослідження.

Проведений констатувальний експеримент дозволив виявити рівні сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України, а саме: високий, достатній, середній та низький. На основі аналізу результатів констатувального експерименту доведено, що більшість майбутніх співаків з КНР знаходились на низькому та середньому рівнях сформованості інтерпретаторської компетентності (0,63 бали у представників I групи та 0,66 у студентів II групи). Результати констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи показали необхідність цілеспрямованої, спеціально організованої роботи з формування досліджуваного утворення у майбутніх вокалістів.

Для проведення формувального експерименту, контрольні та експериментальні групи були зрівнені. Мета формувального експерименту полягала в перевірці ефективності запропонованих нами педагогічних умов, що сприяють формуванню інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР: актуалізація мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх співаків з КНР до оволодіння інтерпретаторською компетентністю; використання стратегій інтерпретації під час роботи з вокальними творами; стимулювання професійної самостійності майбутніх співаків з КНР у навчальному середовищі вищого педагогічного закладу.

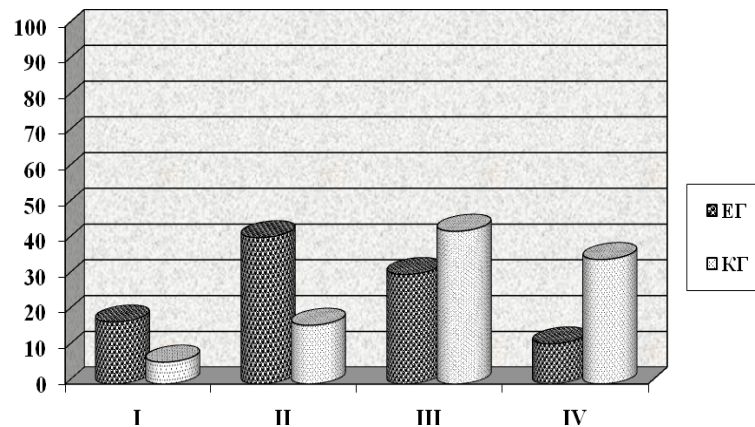
Результати порівняльної характеристики рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності студентів до формувального експерименту і після підтверджують, що відсутність цілеспрямованої роботи в цьому напрямі призводить до низьких показників сформованості інтерпретаторської

компетентності. У формульованому етапі педагогічного експерименту брали участь 137 студентів експериментальної групи та 113 – контрольної. Діагностичний аналіз здійснювався за розрахунковою формулою Лук'янка ПП.

$$r_{yx} = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

де x_i – значення незалежної змінної; y_i – значення залежної змінної; \bar{x} – середнє значення незалежної змінної; \bar{y} – середнє значення залежної змінної; n – кількість спостережень

На діаграмі (рис. 2) показані порівняльні дані рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності у студентів експериментальної групи після формульованого експерименту та в контрольній, де експеримент не проводився.

I – високий рівень; II – достатній рівень; III – середній рівень; IV – низький рівень.

Рис. 2. Зведені дані щодо сформованості інтерпретаторської компетентності в експериментальній та контрольній групах (у %)

Як видно з діаграми, після експерименту кількість студентів експериментальної групи з високим рівнем сформованості інтерпретаторської компетентності склала 17,3%, в той час, як у контрольній групі цей показник дорівнює 6,1%. Достатній рівень в експериментальній групі склав 40,9%, у контрольній – 16,4%. Після експерименту до середнього рівня сформованості інтерпретаторської компетентності в експериментальній групі належало 30,6% студентів, у контрольній – 42,7%, кількість студентів з низьким рівнем склала 11,2% в експериментальній групі, та 34,8% в контрольній.

Таким чином, після проведення експерименту, інтерпретаторська компетентність зросла як в експериментальних, так і в контрольних групах, проте не так помітно в останніх. На підставі результатів проведеної роботи стало очевидним, що в експериментальних групах відбулися значні позитивні зрушення. Статистично не значущі позитивні зміни в представників контрольних груп пояснювались відсутністю цілеспрямованої роботи в цьому напрямі.

Перевірка ефективності реалізації визначених педагогічних умов з формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР пройшла успішно. Дані прикінцевих зрізів, проведених з метою визначення

рівнів сформованості інтерпретаторської компетентності в експериментальній та контрольній групах, підтвердили правомірність висунутої нами гіпотези. Про це свідчать показники за всіма визначеними нами критеріями, які в експериментальній групі виявилися вищими, ніж у контрольній. Отже, аналіз отриманих даних показав, що впровадження визначених педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності сприяли активізації досліджуваного процесу, що підтверджують показники прикінцевого зрізу.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове розв'язання проблеми формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України, що полягає у розробці педагогічних умов реалізації означеного процесу. Проведене дослідження та виконання поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки:

1. Проблема формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України складна та неоднозначна, її понятійно-категоріальне підґрунтя закладене дослідницькими напрямками у галузі не тільки педагогіки, але й філософії та культурології. Аналіз педагогічних, філософських та культурологічних наукових праць уможливив розкриття сутності, структури та змісту таких понять, як „компетентність”, „інтерпретація”. Результати цього аналізу створили теоретичне підґрунтя для визначення ключового поняття дослідження „інтерпретаторська компетентність”, яке ми розуміємо як комплекс фахових, соціальних, психологічних та естетичних якостей творчої особистості, спрямований на осягнення багатозначного художньо-образного змісту та інтонаційного сенсу музики в процесі індивідуальної виконавської діяльності; система ціннісних орієнтацій, звичок, уподобань, сформованих у процесі професійної підготовки співака під впливом певних національних, соціокультурних, економічних, політичних, ментальних чинників, спрямованих на відтворення художньо-естетичного змісту музики шляхом творчо-виконавської реалізації особистості.

2. Визначено і проаналізовано структуру інтерпретаторської компетентності. Вона представлена такими взаємопов'язаними компонентами: мотиваційний, технологічний, творчий.

Мотиваційний компонент виявляє стимулюючий вплив на ефективне оволодіння майбутніми співаками з КНР інтерпретаторською компетентністю, є джерелом інтелектуальної активності, стимулює особистість до подальшого професійного розвитку.

Технологічний, який складається з професійних знань, умінь і навичок студентів, передбачає володіння високим рівнем виконавської майстерності, художнім мисленням, естетичним смаком, широким арсеналом засобів музичної виразності та виконавським досвідом, дає можливість майбутнім співакам з КНР на високому професійному рівні здійснювати музично-виконавську діяльність.

Творчий компонент, будучи зовнішньою формою реалізації звукового образу шляхом інтерпретаторської компетентності майбутнього співака з КНР, сприяє розвитку інтелектуального потенціалу майбутнього фахівця вокальної справи, його слухових уявлень, художнього світосприйняття, асоціативного мислення, які складають основу його професійної майстерності.

3. Доведено, що формування інтерпретаторської компетентності майбутніх вокалістів буде більш ефективним, якщо в цей процес включити такі педагогічні умови: актуалізація мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх співаків з КНР до оволодіння інтерпретаторською компетентністю; використання стратегій інтерпретації під час роботи з вокальними творами; стимулювання професійної самостійності майбутніх співаків з КНР у навчальному середовищі вищого педагогічного закладу.

Розроблено концептуальну модель формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР, в основу побудови якої покладено системний підхід, що дає змогу розглядати її відносно самостійні складові не ізольовано, а у внутрішньому та зовнішньому взаємозв'язках. Вона представлена такими взаємопов'язаними компонентами: цільовий, змістовий, процесуальний, результативний та педагогічні умови. Цільовий блок відображає мету та завдання формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України. Змістовий блок складають компоненти інтерпретаторської компетентності: мотиваційний, технологічний, творчий. Процесуальний блок складають використані методи, форми і засоби роботи. Методи: рефлексивні бесіди; творчі завдання: рольові та ділові ігри («Шаржи», «Про дальні країни та людей»), міні-повідь («Мої друзі-композитори»), вправи («Якоріння», «Рефреймінг», тілесні та голосові вправи, вправи на розвиток співацького дихання), тілесно-орієнтований тренінг; групові диспути; створення власної інтерпретації вокального твору. Форми: спецкурс «Основи формування інтерпретаторської компетентності»; студія «Музична майстерня», лекції, семінари (оргдіалог, захист педагогічної ідеї), групові диспути, самостійна робота. Засоби: навчальні посібники, навчальні програми, технічне устаткування (комп'ютери, презентаційне устаткування), тематичний план роботи студії «Музична майстерня», тематичний план роботи спецкурсу «основи формування інтерпретаторської компетентності», план художньо-виконавського аналізу вокального твору. Результативний блок відображає результат – сформованість інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з КНР.

4. У процесі експериментальної роботи встановлено основні критерії сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України: *мотиваційно-аксіологічний*, який характеризується показниками (визначення конкретних цілей та стійких мотивів досягнення високих результатів у навчанні, виконавсько-педагогічній діяльності; усвідомлення виконавського ідеалу, співставлення з яким викликає прагнення до більш повного самовиявлення і саморозвитку, вдосконалення професійних можливостей, оволодіння виконавською майстерністю; усвідомлення важливої ролі вокально-виконавської

підготовки у досягненні професійного успіху); *інформаційно-діяльнісний*, який розкривається за показниками (здатність до набуття та використання інформації для розширення власного інтелектуально-творчого потенціалу; широка ерудованість у сферах культури та мистецтва; здатність до самостійного художньо-творчої мислення та його реалізації у виконавсько-практичній діяльності); *творчо-практичний*, який забезпечується показниками (володіння комплексом виконавських прийомів та навичок; здатність до самостійного створення інтерпретаторської моделі та її втілення у процесі виконавській діяльності та сценічній сфері; здатність відтворення художнього змісту музичних творів через їх педагогічну інтерпретацію).

На підставі критеріїв встановлено рівні сформованості інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України: низький, середній, достатній, високий.

5. Експериментально перевірено ефективність реалізації педагогічних умов формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у системі вищої педагогічної освіти України, що підтверджується відмінністю у показниках діагностування експериментальних і контрольних груп. На основі статистичної обробки результатів та узагальнення отриманих даних експериментальної роботи з'ясовано, що кількість студентів експериментальної групи з високим рівнем сформованості досліджуваного явища склала 17,3%, в той час, як у контрольній групі цей показник дорівнює 6,1%. Достатній рівень в експериментальній групі склав 40,9%, у контрольній – 16,4%. Після експерименту до середнього рівня сформованості інтерпретаторської компетентності в експериментальній групі належало 30,6% студентів, у контрольній – 42,7%, кількість студентів з низьким рівнем склала 11,2% в експериментальній групі, та 34,8% в контрольній.

У процесі дослідження встановлено, що ефективне формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України можливе лише за комплексної реалізації всіх педагогічних умов.

Проведене дослідження з проблеми формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України не вичерпує всіх її аспектів. Подальших наукових розвідок потребують питання, пов'язані з розвитком інтерпретаторських здібностей співаків на всіх ланках музичної освіти, дослідженням методичного доробку китайських колег щодо формування інтерпретаторської компетентності з метою вилучення кращого педагогічного досвіду та його запровадження у вітчизняну практику підготовки майбутніх співаків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Чжоу Лі. Особливості інтерпретації старовинної європейської музики майбутніми співаками з КНР / Чжоу Лі // Вісн. Луган. Нац. Ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2013. – №18 (277). – Ч. II. – С. 134 – 143.
2. Чжоу Лі. Історіографічний аналіз проблеми формування інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з Китайської народної республіки (КНР) / Чжоу Лі // Науковий вісник Чернівецького університету: педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 749. – С. 194 – 202.
3. Чжоу Лі. Ключова роль інтерпретації музичного твору у процесі фахової підготовки майбутніх співаків з КНР / Чжоу Лі // Педагогіка та психологія: зб. наук. пр. Х.: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2015. – Вип. 50. – С. 127 – 136.
4. Чжоу Лі. Гуманістичні основи підготовки майбутніх співаків з КНР в системі української музичної освіти / Чжоу Лі // Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – 2015. – №12. – Ч. 1. – С. 110 – 115.
5. Чжоу Лі. Поняття „інтерпретаторська компетентність” у сучасному музично-педагогічному дискурсі / Чжоу Лі // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2015. – №2. С. 393 – 401.

Стаття у міжнародному науковому фаховому виданні

6. Чжоу Лі. Особенности формирования интерпретаторской компетентности будущих певцов из КНР в условиях высших учебных заведений Украины / Чжоу Лі // Perspektywy Edukacyjne-Spoleczne. . – Łódź: Wyższa Szkoła Biznesu i Nauk o Zdrowiu. – 2015. - № 3. – С. 79 – 85 // <http://www.medyk.edu.pl/perspektywy-edukacyjno-spoleczne/perspektywy-edukacyjno-spoleczne?language=pl>

Стаття у науковому виданні

7. Чжоу Лі. Розвиток інтерпретаційної компетентності студентів у процесі професійної педагогічної підготовки / Чжоу Лі // Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” – Додаток 2 до Вип. 5: Тематичний випуск „Проблеми емпіричних досліджень у психології”. – К.: Гнозис, 2014. – С. 108– 113.

Матеріали науково-практичних конференцій

8. Чжоу Лі. Формування умінь художньої інтерпретації у майбутніх вокалістів / Лі Чжоу // Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності: зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 листопада 2013 р.) – Луганськ: Янтар, 2013. – С. 214-215.
9. Чжоу Лі. Освоєння спадщини старовинної європейської музики у процесі формування інтерпретаційної компетентності студентів мистецьких спеціальностей / Чжоу Лі // Вища освіта: проблеми і шляхи забезпечення якості:

зб. наукових праць за матеріалами X Всеукраїнської науково-методичної конференції (28 – 29 листопада 2013 р.) – Київ: НТУУ „КПІ”, 2013. – С. 480 – 485.

АНОТАЦІЇ

Чжоу Лі. Формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове розв’язання проблеми формування інтерпретаторської компетентності майбутніх співаків з КНР у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах України, що полягає у розробці педагогічних умов зазначеного процесу.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено, що якість формування інтерпретаторської компетентності у майбутніх співаків з КНР залежить від комплексу стійких мотивів, які впливають на зацікавленість суб’єкта навчального процесу у професійному зростанні (мотиваційний компонент); арсеналу знань, умінь і навичок з історії музики, її теорії, виконавської майстерності (технологічний компонент); інтелектуального потенціалу майбутнього фахівця вокальної справи, його слухових уявлень, художнього світосприйняття, асоціативного мислення (творчий компонент).

Експериментальним упровадженням зазначених педагогічних умов в систему фахової підготовки майбутніх співаків з КНР доведена їх ефективність.

Ключові слова: формування, інтерпретаторська компетентність, майбутні співаки з КНР, фахова підготовка, вищі педагогічні навчальні заклади України.

Чжоу Ли. Формирование интерпретаторской компетентности будущих певцов из КНР в процессе профессиональной подготовки в высших педагогических учебных заведениях Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации обобщены существующие на сегодняшний момент в педагогической науке теоретические исследования формирования интерпретаторской компетентности у будущих певцов из КНР в процессе профессиональной подготовки в высших педагогических учебных заведениях Украины и представлено новое решение этой проблемы, которое заключается в разработке педагогических условий его реализации.

Анализ сути таких понятий как „компетентность” и „интерпретация” стал теоретической основой для определения ключевого понятия исследования „интерпретаторская компетентность”, под которым мы понимаем интегративное образование личности, предполагающее теоретическую осведомленность,

владение умениями и навыками, которые опираются на систему ценностных ориентаций, привычек, вкусов, сложившихся в процессе профессиональной подготовки певца под влиянием определенных национальных, социокультурных, ментальных факторов, и направленное на воспроизведение художественно-эстетического содержания музыки путем творческо-исполнительской реализации личности.

Теоретически обоснована трикомпонентная структура интерпретаторской компетентности как неотъемлемой составляющей этого процесса в составе: мотивационного, технологического и творческого компонентов. С этих позиций качественные показатели процесса формирования интерпретаторской компетентности у будущих певцов из КНР зависят от комплекса стойких мотивов, которые влияют на заинтересованность субъекта учебного процесса в профессиональном росте (мотивационный компонент); арсенала знаний, умений и навыков по истории музыки, ее теории, исполнительского мастерства (технологический компонент); интеллектуального потенциала будущего специалиста по вокалу, его слуховых представлений, художественного мировосприятия, ассоциативного мышления (творческий компонент).

Теоретически обосновано и экспериментально доказано, что формирование интерпретаторской компетентности будущих вокалистов будет более эффективным, если в этот процесс включить такие педагогические условия: актуализация мотивационно-ценностного отношения будущих певцов из КНР к овладению интерпретаторской компетентностью; использование стратегий интерпретации при работе с вокальными произведениями; стимулирование профессиональной самостоятельности будущих певцов из КНР в учебной среде высшего педагогического заведения.

Уточнены критерии и показатели уровня сформированности интерпретаторской компетентности у будущих певцов из КНР. В качестве критериев сформированности интерпретаторской компетентности будущих певцов из КНР в процессе профессиональной подготовки в высших педагогических учебных учреждениях Украины выделены: мотивационно-аксиологический, информационно-деятельностный, творческо-практический, умение самостоятельно создавать интерпретаторские модели и воплощать в процессе исполнительской деятельности и сценической сфере, умение отображать художественное содержание музыкальных произведений посредством их педагогической интерпретации. На основе указанных критериев и показателей определено три уровня сформированности интерпретаторской компетентности будущих певцов из КНР: высокий, средний, низкий.

Разработан учебно-методический инструментарий реализации выделенных педагогических условий.

Экспериментальное внедрение выделенных педагогических условий в систему специальной подготовки будущих певцов из КНР доказало ее эффективность.

Ключевые слова: формирование, интерпретаторская компетентность, будущие певцы из КНР, специальная подготовка, высшие учебные заведения Украины.

Jau Lee. The formation of competency in interpretation of future singers from PRC in the process of professional training in higher pedagogical educational establishments of Ukraine. – The manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2016.

The thesis presents theoretical generalization and new solution to the problem of forming of competency in interpretation of future singers from PRC in the process of professional training in higher pedagogical educational establishments of Ukraine that consists in designing the pedagogical conditions of its realization.

Theoretically proved and experimentally verified that the quality formation of competency in interpretation of the future singer from PRC depends on the complex sustained motives that affect on the interest the subject in the educational process of professional growth (motivational component); arsenal of knowledge, abilities and skills in music history, theory, performance skills (technology component); intellectual potential future specialist in vocal, his auditory representations, artistic perception, associative thinking (creative component).

Experimental implementation of these pedagogical conditions system in the professional training of future singers from PRC, proved their effectiveness.

Keywords: formation, competency in interpretation, future singers from PRC, professional training, higher educational establishments of Ukraine.